

KÖZÉPISKOLÁSOK SZERHASZNÁLATÁNAK HÁTTERTÉNYEZŐI: A TEMPERAMENTUM- ÉS KARAKTERJELLEMZŐK PREDIKTÍV HATÁSA

Veress Erzsébet

Békés Megyei Humán Fejlesztési és Információs Központ, Békéscsaba

Kulcsszavak: serdülők, szerhasználat, temperamentum és karakter, prediktív tényezők

Az utóbbi évtizedben a pszichoaktív szerek használata (dohányzás, alkohol- és illegális drog-fogyasztás) epidémiaszerű méreteket öltött, különösen a középiskolások körében. Ahhoz, hogy hatékony prevenció programokat dolgozzunk ki, ismernünk kell azokat a legfontosabb faktorokat, amelyek a szerhasználat serdülőkorú kialakulását és fennmaradását elősegítik, valamint azokat is, amelyek ellene hatnak. Kutatásunk fő célja a serdülők szerhasználatának háttérben rejlő személyiségtényezők feltérképezése, illetve a különböző szerhasználó csoportokra (kipróbálók, rövid ideig/alkalmanként, tartósan fogyasztók) jellemző személyiség-mintázatok leírása, a prediktív faktorok azonosítása.

A kutatás 2006 tavaszán, 558 fő kilencedik és tizedik évfolyamos, normál középiskolai (szakiskola, szakközépiskola és gimnázium) tanuló bevonásával történt. A minta összetétele: N=558 (259 fiú/299 lány); átlagéletkor 16,5 év; szakmunkásképző N=189 (99 fiú/90 lány); átlagéletkor: 16,9 év; szakközépiskola N=141 (96 fiú/45 lány); átlagéletkor 16,7 év; gimnázium N=228 (64 fiú/164 lány); átlagéletkor 15,9 év. Az adatgyűjtéshez önkitöltős kérdőív módszert alkalmaztunk, amelyhez a *Rózsa Sándor* és *Kő Natasa* által kifejlesztett MÁTRIX (Kérdőív Serdülők Számára) és a *Cloninger-féle* JTCI (Junior Temperament and Character Inventory) kérdőívet használtuk. A MÁTRIX skálái a serdülők pszichés állapotát, pszichoszociális problémáit, általános személyiségjellemzőit és a jelentős életeseményeket mérik. A JTCI pedig a cloningeri pszichobiológiai modellre építve az egyén temperamentum- és karakterdimenzióit.

Az egyes változók prediktív erejének bejósolásához lépésenkénti logisztikus regresszió-elemzést végeztünk, mely szerint a magas újdonságkereséssel járó antiszociális, borderline, hisztrionikus és passzív-agresszív temperamentumtípusok, továbbá az éretlen melankolikus és az autoriter karaktertípusok a középiskolások szerhasználatának szignifikáns prediktorai. A MÁTRIX skálái alapján létrehozott látens változók közül két faktor prediktív ereje szignifikáns. Az egyik viselkedésvárossal, újdonságkereséssel és rizikómagatartással függ össze, míg a másik az iskolai feladatokhoz való viszonyulást méri. A JTCI és a MÁTRIX együttes használata lehetővé teszi a prediktorok mérését, a veszélyeztetett csoportok azonosítását, a prevenció programok adekvát tervezését.